

Ontdek méér klassiek op orkest.nl

Verdi's Requiem met Viotti en het Koor van De Nationale Opera

Giuseppe Verdi is misschien wel de grootste operacomponist ooit. In zijn *Missa di Requiem*, de mis voor de doden, wist Verdi daardoor als geen ander de menselijke emoties in muziek te vatten. Lorenzo Viotti, het Nederlands Philharmonisch en het Koor van De Nationale Opera zijn als opera-team fantastisch op elkaar ingespeeld. Hun uitvoering van het *Requiem* belooft een spektakel te worden.

do 6 maart, 20:15
De Doelen, Rotterdam
za 8 maart, 20:15
zo 9 maart, 14:15
Het Concertgebouw

Nederlands Philharmonisch
Lorenzo Viotti, dirigent
Inna Demenkova, sopraan
Eve-Maud Hubeaux, mezzosopraan
René Barbera, tenor
Anthony Robin Schneider, bas
Koor van De Nationale Opera

Schrijf je in voor onze nieuwsbrief

Altijd weten wat er speelt? Schrijf je in voor de nieuwsbrief van het Nederlands Philharmonisch en Nederlands Kamerorkest. Hoor als eerste over concert-tips, achtergrondinterviews, speciale producties en nieuwe concerten. Scan de QR-code om je aan te melden.

NEDERLANDS
PHILHARMONISCH

DVOŘÁK

SYMFONIE

Gershwin Rhapsody in Blue

NR. 9

Fazil Say
piano

Delyana Lazarova
dirigent

PROGRAMMA

E.K. 'Duke' Ellington (1899 - 1974)
Sophisticated Lady (1932)
arr. voor orkest Xavier van de Poll

George Gershwin (1898 - 1937)
Rhapsody in Blue voor piano en orkest (1924)

Fazil Say (1970)
Delen I & II uit Pianoconcert nr. 3, op. 11
'*Silence of Anatolia*' voor piano en orkest (2001)

Deel I (Andante)
Deel II (Presto)

Pauze

Antonín Dvořák (1841 - 1904)
Symfonie nr. 9 in e, op. 95 'Uit de nieuwe Wereld'

Adagio - Allegro molto
Largo
Scherzo: Molto vivace - Poco sostenuto
Allegro con fuoco

NEDERLANDS PHILHARMONISCH
Delyana Lazarova, dirigent
Fazil Say, pianist en componist

vr 21 feb, 20:00
PHIL Haarlem
zo 23 feb, 14:15
Het Concertgebouw

Duur concert: ca. 105 minuten

VOORPROGRAMMA

Pianist en presentator Christiaan Kuyvenhoven leidt het programma in.
vr 21 feb, 19:25 - 19:45 in de Van Warmerdamzaal
zo 23 feb, 13:40 - 14:00 in de Spiegelzaal

Klassieke muziek in verbinding

Het duurde lang voor de Amerikaanse klassieke muziek een eigen, herkenbare signatuur kreeg. Antonín Dvořák gaf eind negentiende eeuw het startschot. George Gershwin mengde jazz met klassieke vormen en Duke Ellington bouwde daar weer op voort.

Meesterpianist en componist Fazil Say heeft ook veel met jazz, al lonkt zijn pianoconcert *Silence of Anatolia* niet zozeer naar het Westen, als wel naar de muziek uit het Oosten, naar zijn geboorteland Turkije. Zo ontstaat een programma met fusie als rode draad: fusie tussen de oude en de nieuwe wereld, tussen klassiek en jazz, en tussen oosterse en westerse muziek.

Ellington: *Sophisticated Lady*

Waar Duke Ellington eerst zijn inspiratie zocht bij Gershwin, vond hij al gauw zijn eigen stem. Dat leidde tot prachtige jazz-klassiekers, waaronder *Sophisticated Lady*. Naar verluid slaat die titel op Ellingtons vriendin en manager Mildred Dixon. Het verhaal gaat dat George Gershwin *Sophisticated Lady* zo goed vond dat hij zelf graag de *bridge* zou hebben geschreven – tot plezier en trots van Ellington. En zo is de cirkel rond. Of kan ie nóg rond? Componist Xavier van de Poll maakte speciaal voor dit programma een arrangement van *Sophisticated Lady* voor orkest. Eerder schreef hij al de jazzy compositie *Madhouse* voor het Concertgebouworkest. En ook bij *Sophisticated Lady* wist hij de jazzy vibe van het stuk op een originele manier naar klassiek te vertalen. Dat deed hij onder meer door orkestrale delen waarin het hele orkest speelt, af te wisselen met een deel waar maar een paar instrumenten spelen, en sommige zelfs een jazz-solo hebben – de trompet, de viool en de marimba bijvoorbeeld. De percussionist mag zelfs lekker improviseren met de bekkens. Xavier noemt het zelf 'Kamermuziekjazz'.

Gershwin: *Rhapsody in Blue*

George Gershwin was een jongen van de straat: 'Als hij niet de muziek in was gegaan, was hij in de onderwereld terechtgekomen', zei een vriend ooit. Op zijn achttiende begon hij liedjes te schrijven op teksten van zijn broer Ira en al snel componeerde hij voor Broadway. Maar liedjes en musical-entertainment waren voor hem niet genoeg, de getalenteerde George wilde een 'echte componist' worden. Hij was groot fan van Maurice Ravel, zag

zichzelf wel opgroeien tot diens Amerikaanse evenknie en wilde zelfs bij Ravel in de leer. Maar toen Gershwin dat bij een ontmoeting aan Ravel voorstelde reageerde die naar verluidt: ‘waarom zou je een tweederangs Ravel willen worden als je een eersterangs Gershwin kan zijn?’ Die opmerking nam hij ter harte. In zijn *Rhapsody in Blue* wist Gershwin de werelden van de jazz en klassieke muziek met elkaar te verbinden. Zo bracht hij de jazz naar het concertpodium, waarna die weer een belangrijke inspiratiebron werd voor Ravel en vele andere componisten. Weer een cirkeltje rond. Toen Paul Whiteman, de leider van een beroemd jazzorkest, Gershwin vroeg om een stuk voor zijn groep te schrijven, zat Gershwin tot over zijn oren in het werk aan zijn musical *Sweet Little Devil*. Maanden later gaf Whiteman een concert in Gershwins woonplaats New York. Gershwin besloot ‘last minute’ alsnog op Whitemans verzoek in te gaan en begon aan een rapsodie, een vrije vorm zonder vastomlijnde structuur. Hij wilde geen rechttoe-rechtaan-jazz in een klassiek stramien gieten. ‘Er is zoveel gepraat over de beperkingen van jazz’ zei Gershwin, ‘om nog maar te zwijgen over de misverstanden omtrent haar functie. Jazz moet volgens de meeste mensen strikt in de maat blijven en zich houden aan dansritmes. Ik besloot dit misverstand in één keer onderuit te halen.’ En dat deed hij. De beroemde glissando klarinetopening, swingende en pakkende jazzriffs, gestopte trompetten en de virtuoze pianopartij die vloeiend en organisch samen gaan met klassieke elementen – fusie! – maken de *Rhapsody in Blue* tot een ijkpunt in de Amerikaanse muziek.

Say: Silence of Anatolia

Fazıl Say is al decennialang een pianist van wereldklasse. Tijdens zijn conservatoriumstudie in zijn geboortestad Ankara begon hij vanaf zijn veertiende ook te componeren. Hij staat naar eigen zeggen in de traditie van componisten als Béla Bartók, George Enescu en György Ligeti, die de rijke folklore van hun land als inspiratiebron gebruikten. Tegelijkertijd is Say een zeer overtuigend jazzpianist - nog altijd een zeldzaamheid voor een klassiek opgeleide musicus. Zo combineerde hij in *Alla Turca Jazz*, ‘*Fantasia on the Rondo from the Piano Sonata in A major K. 331 by Wolfgang Amadeus Mozart*’ uit 1993 de Amerikaanse jazz, Mozarts Weense blik op het Oosten, en zijn eigen Oosterse blik op het Westen. Op eenzelfde wijze brengt Say de werelden van jazz, klassiek en de muziek uit zijn thuisland samen in zijn *Derde pianoconcert ‘Silence of Anatolia’* uit 2001. In dit werk, waarvan twee delen op het programma staan, verkent Say de muziek van zijn thuis-

land in een poëtische stijl waarin veel ruimte is voor stilte, maar die ook rijke kleurschakeringen kent. Het tweede deel heeft een sterke stuwende energie.

Dvořák: Negende symfonie

In de negentiende eeuw gaf Jean Sibelius Finland een stem, Edvard Grieg voorzag de Noren van een eigen klank en Antonín Dvořák ontwikkelde de Tsjechische muziek. Aan de andere kant van de Atlantische Oceaan werden vlak na de Civil War de wonden nog gelikt van de bloederige burgeroorlog. In de Verenigde Staten werd naarstig gezocht naar verbinding. En wat verbreedert meer dan muziek? Daarom werd in 1885 het eerste Amerikaanse conservatorium opgericht in New York, naar model van het conservatorium van Parijs. In een poging het nieuwe instituut van de nodige grandeur te voorzien, werd de beroemde Bohemer Dvořák uitgenodigd om naar Amerika te emigreren en directeur te worden. Zijn belangrijkste taak: Amerikaanse nationale muziek creëren. De componist greep die uitdaging met beide handen aan; van 1892 tot 1895 was hij directeur van het National Conservatory of Music. Zoals hij Tsjechië een stem had gegeven door Boheemse en Moravische volksmuziek in een romantische vorm te gieten, zo wilde hij ook Amerika een eigen nationale muzikale stijl geven. En ook in Amerika zou de basis daarvoor van de volksmuziek moeten komen. Daarom bestudeerde Dvořák de *spirituals* van de zwarte bevolking en bezocht hij inheemse volkeren om hun muziek en instrumenten te leren kennen. Dvořák en Thurber besloten dat Afro-Amerikaanse studenten geen collegegeld hoefden te betalen, omdat hun aanwezigheid op het conservatorium cruciaal was: Dvořák hoorde in hun melodieën ‘alles wat nodig is voor een grote en nobele muziekstijl’. In 1893 verbleef Dvořák drie maanden in Spillville, een Tsjechische enclave in Iowa. Daar vond hij iets van het thuisland dat hij zo miste. Hij genoot van het verblijf tussen zijn landgenoten, maar zijn heimwee werd er alleen maar groter van. Dat is te horen in zijn *Negende symfonie ‘Uit de Nieuwe Wereld’*. Dvořák liet zich ervoor inspireren door de volksmuziek uit zijn eigen thuisland én die uit Amerika. Zijn klassieke muziek een verbinding aan met andere soorten muziek. Met deze fusie legde hij de basis voor een nationale klassieke-muziekstijl. Zo lijkt de melodie van het tweede thema uit het eerste deel ontleend aan motieven uit de spiritual *Swing Low, Sweet Chariot*. Maar bovenal klinkt in deze symfonie Dvořáks talent door voor pakkende melodieën die in je hoofd blijven zitten maar nooit saai worden.

Tekst: Alexander Klapwijk

Delyana Lazarova, dirigent

Delyana Lazarova is een getalenteerde dirigent die zichzelf ziet als een musicus onder de musici. Haar werkwijze is gebaseerd op samenwerking, openheid en gevoeligheid voor de specifieke klank en karakter van elk orkest. Orkesten wereldwijd waarderen haar vermogen om klank over te brengen en een omgeving te creëren waarin de muziek tot zijn recht komt. Delyana studeerde directie aan de Zürcher Hochschule der Künste bij professor Johannes Schlaefli en volgde talrijke masterclasses bij onder andere Bernard Haitink, Paavo Järvi en Leonard Slatkine. Ook studeerde ze viool aan de Jacobs School of Music in Indiana bij Maurits Järvi. Haar internationale muzikale opleiding beïnvloedt haar brede repertoire. Geboren in Bulgarije heeft een natuurlijke affiniteit met Oost-Europees en Russisch repertoire (Dvořák, Stravinsky, Tsjaikovski, Bartók), maar voelt zich evenzeer thuis in de Weense Klassieke periode. Delyana was assistent-dirigent van Sir Mark Elder bij het Hallé Orchestra. De afgelopen jaren heeft ze meerdere orkesten gedirigeerd zoals het Tiroler Symphonieorchester Innsbruck, het Orchestre National de Bordeaux, BBC Symphony Orchestra, Dresdner Philharmonie, Deutsches Sinfonieorchester Berlin en het Sinfonieorchester Basel.

Fazil Say, pianist en componist

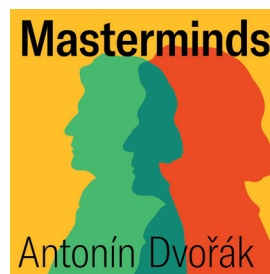
‘Je moet naar hem luisteren, hij speelt als de duivel’, heeft componist Aribert Reimann eens gezegd over de toen zestienjarige Turkse pianist Fazil Say. Vanaf 1987 studeerde hij aan de conservatoria van Düsseldorf en Berlijn. Hij brak echt door met winst van de ‘Young Concert Artist’ Competition in New York in 1994. Sindsdien trad hij wereldwijd op in talloze zalen zoals het Konzerthaus Berlin en het Konzerthaus Dortmund waar hij van 2005 tot 2010 artist in residence was. In het Amsterdamse Concertgebouw was hij vorig seizoen Spotlight Artist. Daarnaast speelde hij samen met diverse orkesten als het Tonhalle Orchester Zürich en de Dresdner Philharmonie. Fazil Say maakte een groot aantal cd-opnames met werk van onder meer Beethoven, Haydn, Stravinsky en de complete sonates van Mozart. Het leverde hem diverse onderscheidingen op waaronder een Edison en vier maal een ECHO Klassik. Niet alleen als pianist, maar ook als componist is Fazil Say succesvol, waarin hij met regelmaat de liefde voor de cultuur van zijn geboorteland Turkije laat doorklinken.

Nederlands Philharmonisch

Het Nederlands Philharmonisch ontstond in 1985 uit drie verschillende orkesten: het Utrechts Symfonie Orkest, het Nederlands Kamerorkest en het Amsterdams Philharmonisch Orkest. Jaarlijks speelt het orkest zo'n 50 concerten en operaproducties in Het Concertgebouw Amsterdam, Nationale Opera & Ballet en andere belangrijke podia in Nederland. Het orkest is sinds de oprichting in 1985 de vaste orkestpartner van De Nationale Opera en wordt internationaal gerekend tot de beste operaorkesten. Lorenzo Viotti werd in 2021 benoemd tot chef-dirigent van het Nederlands Philharmonisch en De Nationale Opera, een dubbelrol die hij net als zijn voorgangers Marc Albrecht en Hartmut Haenchen met verve vervult. Met Viotti waait er een frisse wind door beide organisaties. Het orkest speelt onder zijn leiding met hernieuwde energie en weet, naast het vertrouwde publiek, ook een nieuwe generatie muziekliefhebbers aan zich te binden.

Klassieke muziek voor iedereen

Bij ons krijgt iedereen de kans om te ervaren wat klassieke muziek met je doet. We verwelkomen jaarlijks duizenden kinderen, leiden getalenteerde dirigenten en orkestmusici op en spelen niet alleen op de prestigieuze podia van Het Concertgebouw en De Nationale Opera, maar ook voor buurtbewoners in onze eigen NedPhO-Koepel, in poptempel Paradiso voor nieuw publiek en met kleine ensembles in zieken- en verzorgingshuizen. Geniet je van onze concerten en gun je dit iedereen? Kijk op [orkest.nl/steun-ons](https://www.orkest.nl/steun-ons) wat je als Vriend of Geefkringlid kunt doen.

Masterminds over Dvořák

In deze podcast hoor je meer over de mens achter de grote componist. Musicoloog Kees Wisse en podcastmaker Botte Jellema duiken samen in het vaak complexe leven van de grote meesters in de klassieke muziek. De aflevering over het leven en de muziek van Dvořák is te beluisteren in diverse podcastapps of via [orkest.nl/dvorak](https://www.orkest.nl/dvorak).